

social realities associated with globalization, expansion of cross-cultural dialogue and the use of computer technology. The growth of cross-cultural, scientific and educational ties between national and foreign educational institutions is actualized through the principles of transparency, academic freedom and student mobility. Informational and methodological guidance of individual educational routes of bachelors of Romance-Germanic Philology while maintaining their fundamental linguistic education is improved.

Key words: *University, University education in Switzerland, professional training, bachelor's degree/baccalaureate, bachelors of Romance-Germanic Philology, educational program, professional training curriculum, Credit System (ECTS).*

УДК 376- 056.34:394.3-053.2(477)

Г. О. Котломанітова

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ДИТЯЧІ ІГРИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Досліджено народну гру як один із засобів навчання і виховання дітей з обмеженими психофізичними можливостями в умовах інклюзивної освіти. Проаналізовано функції дитячого ігрового фольклору, доцільність і переваги використання українських народних дитячих ігор у процесі соціальної адаптації, налагодження комунікативної взаємодії, спільної діяльності всіх учасників інклюзії.

Ключові слова: *українські народні ігри, дитячий ігровий фольклор, діти з обмеженими психофізичними можливостями, інклюзія, інклюзивна освіта.*

Постановка проблеми. У нинішню епоху соціально-політичного, соціокультурного розвитку України відкрилися нові перспективи змін в системі спеціальної освіти, що пов'язані з новим ставленням до дітей з особливими потребами, з вирішенням питань їхньої соціалізації й інтеграції в суспільство. Сучасний розвиток суспільства, соціалізація й інтеграція даної категорії дітей потребують суттєвого оновлення системи спеціальної освіти, її форм і змісту, введення нових педагогічних підходів й інноваційних технологій, соціально-психологічного супроводу навчального процесу, а також нових комплексних програм розвитку особистості дитини для її найбільш ефективної й оптимальної соціально-трудової адаптації. Вимоги гуманізації спеціальної освіти, її відкритості, соціальної орієнтації, забезпечення умов для адаптації особистості з особливими потребами й інтеграції в соціум реалізуються завдяки створенню інклюзивного освітнього простору в Україні. Упровадження інклюзивної освіти вибудовується на основі міжнародних і державних нормативно-правових положень Декларації про права інвалідів, Резолюції ЮНЕСКО «Інклюзивна освіта: шлях у майбутнє», Концепції розвитку інклюзивної освіти в Україні, Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами, документів МОН України «Про впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах: реалії та перспективи» та ін.

Одним із головних напрямів корекційно-виховного процесу нині стає соціалізація дітей, індивідуалізація виховання й навчання, наближення дітей з особливими освітніми потребами до цінностей Батьківщини. Виховними завданнями є прищеплення дітям з обмеженими можливостями любові до рідного краю, рідної мови, звичаїв, історії свого народу та України. Також необхідним є створення оптимальних умов для досягнення соціальної зрілості кожною особистістю, розвиток тих здібностей, які потрібні їй і суспільству, досягнення певного рівня освіченості шляхом використання потенціалу компенсаторно-корекційних можливостей, включення її в соціально-вартісну активну діяльність, забезпечення тих знань, умінь і навичок, рис характеру, що вможливають її нормальне життя в

соціумі. Реалізувати поставлені завдання можливо завдяки різноманітним засобам, інноваційним технологіям, ефективним формам і методам. Одним із таких є українські народні дитячі ігри.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми інклюзивної освіти є предметом наукових пошуків зарубіжних і вітчизняних учених, серед них: М. Буйняк, І. Дмитрієва, С. Єфімова, А. Колупасєва, А. Конопльова, С. Миронова, В. Трофимова. О. Чеботарьова та ін. Питання соціально-педагогічного, психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами цікавлять С. Архипову, А. Капську, Л. Турищеву, С. Харченка. Методичні аспекти впровадження рухливих ігор у роботі з дітьми з порушеннями в розвитку з'ясовують Г. Волкова, Л. Шапкова. Використанню мистецьких ігор у навчально-виховному процесі з дітьми з вадами розвитку приділяють увагу Н. Сулаєва, Л. Федорович. Українські народні дитячі ігри як засіб виховання висвітлює І. Братусь. Дослідник Т. Семенова використовує народний ігровий фольклор в інклюзивній освіті дошкільників на матеріалі чуваської народної творчості.

Уведення державного стандарту інклюзивної освіти відкриває широкі можливості для наукових досліджень, педагогічної творчості, створення варіативних програм, упровадження різних технологій навчання й виховання.

Метою статті є визначення корекційно-реабілітаційного потенціалу українських народних дитячих ігор як ефективного засобу виховання дітей з обмеженими психофізичними можливостями в умовах інклюзивної освіти.

Виклад основного матеріалу. Можливість спільного навчання й виховання в загальноосвітній школі дітей з обмеженими психофізичними можливостями разом із їхніми однолітками підтримується сучасними психологами, педагогами. Учені доводять доцільність такого спільного процесу та його користь для соціального розвитку дітей із вадами розвитку. На цьому наголошує, зокрема, Л. Турищева [8, с. 5]. На нашу думку, інклюзивний освітній простір доцільний і необхідний для обох сторін педагогічного процесу. Спілкування здорових дітей з однолітками, які мають обмеження в психофізичному розвитку, сприятиме формуванню таких особистісних рис і якостей, як толерантність, емпатія, співпереживання, розуміння інших, прагнення допомогти, підтримати. Інклюзивний освітній простір – це сходи́нка до формування позитивної, адекватної громадської думки щодо проблем осіб з інвалідністю в суспільстві, ставлення до них як до повноцінних громадян своєї держави, які потребують розуміння, допомоги й підтримки.

Інклюзія (від англ. *inclusion* – *включення*) – це процес забезпечення та збільшення ступеня участі індивідів у суспільному житті, насамперед тих, які мають певні труднощі у психофізичному і соціальному розвитку. Це процес реального включення осіб з інвалідністю в активне громадське життя, що однаковою мірою необхідний для всіх членів суспільства [3, с. 54]. При інклюзії всі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання бажаного результату. Інклюзивний підхід у системі освіти полягає в тому, що загальноосвітні заклади різного типу мають бути відкритими для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей.

За рівнями включення дитини в освітній процес виокремлюють такі види інклюзії: повна, комбінована, часткова, тимчасова [3, с. 55]. Для успішної соціалізації й адаптації дитини з обмеженими психофізичними можливостями в інклюзивному освітньому середовищі доцільним є створення таких умов, за яких би не тільки дитина вважала себе членом групи, інтегрувалася в колектив, а й група визнавала таку дитину повноцінним членом, була відкритою до спілкування й узаємодії з нею. Створенню безбар'єрного середовища допоможе впровадження в навчально-виховний процес дитячих народних ігор.

Сучасні науковці визначають ряд завдань, що є типовими для навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного освітнього простору стосовно обох суб'єктів інклюзії: осіб із відхиленнями в розвитку та здорових дітей. Для першої категорії дітей важливими завданнями є адаптація до нової соціальної ситуації, визначення свого місця у групі однолітків, формування навичок взаємодії з педагогами та однолітками, адекватного ставлення до власної вади, розвиток позитивної «Я-концепції», актуалізація ресурсів, розвиток сильних сторін, творчих здібностей, забезпечення оптимального психічного розвитку і відповідності навчання розумовим здібностям дитини. Щодо другої категорії дітей значущими є виховання доброзичливих узаємин у колективі, формування позитивних установок щодо дітей із вадами психофізичного розвитку, навичок взаємодії з ними, виховання активної соціальної позиції, готовності зрозуміти, підтримати [4, с. 157–159].

Одним із ефективних засобів вирішення поставлених завдань є гра. Розроблена вітчизняними педагогами і психологами концепція формування й становлення дитячої особистості розглядає гру як одну з рушійних сил розвитку дитини. Гра є фундаментальним засобом пізнання світу, основним видом діяльності дитини. Гра – найбільш приваблива форма діяльності для дитини, адже задовольняє природню потребу в спілкуванні, емоційному контакті з іншими дітьми й дорослими, можливість проявити свої сили, уміння, почуття. «Ігри – це уроки життя, вони навчають спілкуванню з іншими людьми», – стверджує Т. Семенова. За її словами, у грі здійснюється й виявляється інтеграція моторно-рухового, психоемоційного, інтонаційного і вербального комунікативного коду людини, що є надзвичайно важливим для процесу комунікації, готовності до спілкування [6, с. 107]. У ході гри не лише виконується певна роль чи завдання, здійснюється ігрова дія, а й устанавлюються взаємини з партнером по грі, визнається лідерство, підпорядкування, спільне вирішення ігрового завдання.

У ігровій формі, мимоволі, позасвідомо проходить процес загального розвитку особистості, накопичується життєвий досвід. Саме в дитячому віці відбувається засвоєння індивідом норм і цінностей соціуму, ідентифікації себе та утвердження національної ідентичності, тож період дитинства постає як першооснова соціально-культурного становлення особистості. Народні ігри як засіб виховання дітей високо оцінювали свого часу В. Верховинець, С. Русова, В. Скуратівський, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Зокрема К. Ушинський підкреслював яскраво виражену педагогічну спрямованість народних ігор. На його думку, кожна народна гра містить у собі доступні форми навчання, спонукає дітей до ігрових дій, спілкування з дорослими. Також високу оцінку народним іграм дав В. Верховинець: «Важко переоцінити значення ігор та забав у справі формування фізично здорового. Етично стійкого та інтелектуально розвинутого майбутнього члена суспільства. Завдяки іграм можна виховати у дитини всі ті властивості. Котрі ми шануємо у людей» [1, с. 15].

Через ігру діти з вадами розвитку задовольняють потреби у спільному житті з дорослими, спілкуванні з ними. В українських народних дитячих іграх закладена психологія українця – працюютого господаря, умілого хлібороба, захисника прав особистості. У зв'язку з цим В. Кононенко, сучасний дослідник етнопедагогіки, справедливо стверджує: гра – це «своєрідна репетиція життя для дітей. Саме в грі вони відображають помічені особливості стосунків між людьми, їхні вчинки, поведінку» [9, с. 35]. Народна гра – це не тільки активний рух і весела розвага. Це змога для кожного малюка реалізувати власне «Я» і zarazом відчувати себе учасником спільних дій, її активним учасником.

Діти з порушеннями в розвитку мають зниження рухової активності, труднощі орієнтування у просторі, недоліки мовлення. Саме неправильна звуковимова і

фонематичне сприйняття, замалий активний словник, невміння вербалізувати свої думки приводить до труднощів у спілкуванні, що негативно відображається на їхній психіці. Загалом, для них притаманні невпевненість, ізольованість, невміння встановити контакт, замкнутість, сором'язливість, емоційна скутість, підвищена увага до себе. Водночас в освітньому процесі таких дітей характеризують невміння підпорядковуватися вимогам і правилам гри, нездатність зосередитися на завданні, нестійкість уваги, розгальмованість поведінки.

Українські ігри включають усі види природних рухів: ходу, біг, стрибки, боротьбу, лазіння. Окрім цього, у музичних іграх усі учасники обов'язково співають, рухаються зі співом або під музичний супровід, ритмічно плескають, тупають, водять хороводи, а в такий спосіб у них розвиваються психомоторні, музично-ритмічні здібності. Народні ігри наповнені широким мовленнєвим матеріалом, відтворення якого дозволяє дітям не лише збільшити свій активний словниковий запас, а й розвинути інтонаційну виразність, просодичні елементи, вправлятися в чистоті, правильності й швидкості мовлення. Останнє зумовлює набуття впевненості у процесі спілкування, навичок комунікативної взаємодії з дорослими й дітьми. Гра на фольклорному матеріалі сприяє органічному входженню дітей у світ художньої творчості, під впливом якої в них природно відбувається емоційний, музично-творчий і розумовий розвиток, формуються здатність до сприймання, мовленнєва, музична інтонація, лексика, відбувається становлення інтересів і художніх смаків.

Важливою умовою використання народних ігор є створення позитивної доброзичливої атмосфери. Засадничим положенням, що характеризує гру, є зняття психологічних бар'єрів, перепон у встановленні контакту між учасниками гри, якими в інклюзивному просторі виступають діти з відхиленнями в психофізичному розвитку та здоров'ї, з нормальним розвитком діти. Сама обстановка довіри, взаємопідтримки, схвалення дій, повага й визнання у групі однолітків, співпереживання й взаємодія, партнерство, ігрове суперництво характерні для народних ігор. Останнє має педагогічну значущість і величезну цінність безпосередньо для дітей з обмеженими психофізичними можливостями.

Народні ігри поділяються на сюжетні та безсюжетні, великої, середньої та малої рухливості (за ступенем фізичного навантаження). Ігри з ходьбою, бігом, лазінням (за ознакою руху, що переважає). Дослідник Г. Довженок поділила українські народні дитячі ігри на такі групи: 1) ігри, де організуючим началом є пісня; б) ігри, де таким началом є діалог, що в поєднанні з рухами сприяє створенню розвинутої динамічної дії; 3) ігри, де є невеликий діалог, приспівочка або пісенька, які слабо пов'язані з самою дією [2, с. 96]. Народні ігри можна класифікувати й за такими групами: дидактичні, рухливі з обмеженим мовленнєвим текстом, рухливі хороводні ігри, ігри мовленнєвої спрямованості, обрядові та звичаєві ігри, ігри історичної спрямованості, ігри з відображенням трудових процесів і побуту народу. Доцільно використовувати в інклюзивному середовищі такі українські народні дитячі ігри: «А ми просо сіяли», «Дідусь Макар», «Дощик», «Журавель», «Жили у бабусі», «Король», «Квочка», «Кіт і миша», «Мак», «Подольночка», «Панас» та багато інших.

Дитячі народні ігри, незалежно від виду, відрізняються непримусовим характером, доступністю, лаконічністю, простотою й недирективністю правил, варіативністю умов. Водночас народні ігри завжди оригінальні, самобутні, захопливі, з цікавим, подекуди гумористичним сюжетом. Для них притаманним є змагальний характер, здорове суперництво гравців, стимул до фантазування, створення нових ігрових ситуацій. У більшості народних ігор змістовий і мовленнєвий компоненти характеризуються повторюваністю, що важливо для дітей, які внаслідок відхилень у розвитку не відразу засвоюють правила, розуміють ігрове завдання тощо. Дотримання

правил гри надмірно гіперактивних імпульсивних надмірно збуджених дітей спонукає ставати більш стриманими, виховує витримку, самоконтроль, загальмованих – дотримуватися спільного темпу, ритму, пришвидшувати свої дії, сором'язливі мають можливість випробувати й проявити себе в ролі ведучого, лідера, переможця. Не випадково діти з особливими освітніми потребами незалежно від виду та ступеня патології при введенні в педагогічний процес народних ігор можуть отримати задоволення від самої гри, спілкування, сприйняття себе як рівноправного партнера, вияву своїх психомоторних, сенсорних, комунікативних можливостей.

Уважаємо доцільним при введенні народних дитячих ігор в інклюзивний освітній процес дотримуватися принципів, що запропоновані Т.Семеновою [6, с.112–113]: принцип забезпечення сприятливих умов для дитини (гуманізму, поваги до особистості дитини, толерантності, конфіденційності, коректної термінології, оптимізму, безбар'єрного середовища, психолого-педагогічного супроводу); принцип урахування психофізичних можливостей дітей, який доповнюють принципи доступності, індивідуального підходу, варіативності й диференціації; принцип комунікативної спрямованості передбачає не лише стимулювання мовленнєвої діяльності всіх учасників ігрового процесу, а й налагодження комунікативної взаємодії між дітьми; принцип комплексності відображає інтегративно-особистісний характер народних ігор, комплексний вплив на всі сфери розвитку особистості; принцип єдності навчання й виховання доповнюється принципом корекційного впливу на мовленнєву, моторну, психічну, когнітивну діяльність дітей із відхиленнями в розвитку; принципи свідомості, активності й самостійності відображують саму сутність гри; принцип поступовості, ненав'язливого заохочення до участі у грі, розвитку позитивної мотивації; принцип духовності, національної спрямованості, єдності загальнолюдських і національних цінностей.

Ігровий метод широко застосовується в фізичному вихованні дітей усіх вікових груп. Заслугує на увагу використання саме рухливих народних ігор, яким притаманний широкий діапазон впливу на організм і особистість дитини. Цілеспрямовано підібрані українські народні рухливі ігри розвивають у дітей з обмеженими психофізичними можливостями загальну і дрібну моторику, рівновагу, координацію і точність рухів, сприяють зосередженості, розподілу й концентрації уваги, розвивають зорову й слухову пам'ять, покращують просодіку мовлення, збагачують словниковий запас, допомагають засвоєнню елементарних математичних уявлень про величину, розмір, вагу, об'єм, відстань. Водночас народна гра задовольняє природну потребу дитини в емоціях, рухах, є засобом самовияву власних потенцій, самоконтролю й саморозвитку. Прості, доступні, цікаві народні ігри є прекрасним стимулом й можливістю для розвитку в дітей з особливими освітніми потребами спритності, вправності й кмітливості, гнучкості й винахідливості, наполегливості й витривалості. Ігрове середовище навчає справедливості, чесності, гартує волю, розвиває вміння раптово й оптимально вирішувати конфлікти між дітьми без утручання дорослих, формує почуття колективізму та взаємовиручки. Специфіка мовленнєвого й змістового оформлення дитячих народних ігор зумовлює збагачення словникового запасу малих українців, сприяє знайомству з давніми народними звичаями та уявленнями про світ, спонукає до ширшого пізнання скарбниці національної культури, виховує любов і повагу до свого народу, формує національну свідомість, патріотизм і громадянські якості. Іншими словами, дитячі народні ігри стимулюють розвиток фізичних, психомоторних та інтелектуальних здібностей, активізують пізнавальну діяльність і розвивають емоційно-вольову сферу, особистісні якості.

Висновок. Народна гра є доступним засобом і найбільш сприятливою умовою для інтеграції дітей з обмеженими психофізичними можливостями в товариство однолітків. Водночас, у грі здорові однолітки мають змогу набутися вміння конструктивної

взаємодії, партнерства, комунікації з дітьми, які мають обмеження в розвитку. Народна гра стимулює розвиток толерантності, емпатії, чуйності, співчуття, поміркованості, стриманості, вияву дружнього ставлення, уваги до однолітків із вадами. Вона є однією з форм розвитку й соціалізації особистості дитини, а її функціями є освітня (дидактична, пізнавальна, спонукальна, розвивальна, виховна), соціалізаційна (світоглядна, інформативна, комунікативна, соціокультурна, інтегративна, активізуюча, організаційна, дозвілєва), оздоровча (здоров'язберігальна, загартувальна) та корекційна (терапевтична, профілактична, оптимізаційна, контрольно-коригувальна).

Доцільним і перспективним напрямом наукових пошуків вважаємо дослідження різноманітних форм, методів, технологій корекційно-компенсаторного і соціально-реабілітаційного процесу в умовах інклюзивної освіти.

Список використаної літератури

1. Верховинець В. Весняночка : ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів / В. Верховинець. – К. : Музична Україна, 1969. – 123 с.
2. Довженко Г. В. Український дитячий фольклор : Віршовані жанри / Г. В. Довженко. – К. : Наукова думка, 1981. – 272 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.
4. Інклюзивна освіта : теорія і практика : навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Ч. 2. – 184 с.
5. Подвижные игры для детей с нарушениями в развитии / под ред. Л. В. Шапковой. – СПб. : ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2005. – 160 с.
6. Семенова Т. Н. Народный игровой фольклор в инклюзивном образовании дошкольников / Інклюзивна освіта : теорія і практика : навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Ч. 2. – 184 с. – С. 104–119.
7. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.
8. Турищева Л. В. Діти з особливостями розвитку в звичайній школі / Л. В. Турищева. – Харків : Основа, 2011. – 111 с.
9. Українська етнопедагогіка : навчально-методичний посібник / за ред. акад. В. Кононенка. – Івано-Франківськ, 2005. – 508 с.

Одержано редакцією 27.08.2014.
Прийнято до публікації 28.08.2014.

Аннотация. Котломанитова Г. А. Украинские народные детские игры в инклюзивном образовательном пространстве. Рассмотрена народная игра как одно из средств обучения и воспитания детей с ограниченными психофизическими возможностями в условиях инклюзивного образования. Проанализированы функции детского игрового фольклора, целесообразность и преимущества использования украинских народных детских игр в процессе социальной адаптации, налаживания коммуникативного взаимодействия, общей деятельности всех участников инклюзии.

Ключевые слова: украинские народные игры, детский игровой фольклор, дети с ограниченными психофизическими возможностями, инклюзия, инклюзивное образование.

Summary. Kotlomanitova G. A. Ukrainian children's folk games in inclusive educational environment. In this article author explores folk game as one of means of education and training of children with mental and physical disabilities opportunities in process of inclusive education. One of the main directions of correctional and educational process nowadays is the socialization of children, individualization of education and training, instilling love to native land, native language, customs and history of people. Creation of optimal conditions for achieving social maturity of each person, the development of skills needed for society to achieve a certain level of education, the formation of volitional qualities and at the same time training of national consciousness enables the usage of Ukrainian folk children's games in an inclusive

environment. The author argues that communication and interaction of healthy children with children of the same age who are limited in psychophysical development in inclusive school is appropriate and necessary for all aspects of pedagogical process. So, to establish constructive cooperation, to overcome the psychological barriers between children and setting up the communication process it is necessary to use game. Ukrainian folk children's games have a great correction and compensatory potential. They are simple, accessible, easy to understand and play. They have optimal speech and semantic filling. In most cases, folk games are for groups.

Key words: *Ukrainian folk games, children's folk play, children with mental and physical disabilities, inclusion, inclusive education.*

УДК 378.937+371.03

О. С. Кулінченко

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Розкрито особливості студентського самоврядування як складової соціальної активності студентства. Схарактеризовано чинники впливу на формування соціальної активності через освітнє середовище. Виявлено складові життєвого самовизначення.

Ключові слова: *студентське самоврядування, життєве самовизначення, соціальна активність.*

Постановка проблеми. Віддзеркалення в цільових установках програми розвитку самоврядування студентської молоді професійного компонента має дуже велике значення. У підготовці майбутнього фахівця це є особливо значущим. Молодий фахівець нашого часу через свою професійну здатність є справжнім організатором і зобов'язаний за роки професійного навчання освоїти школу організаторської компетентності. Такою школою слід уважати активне включення майбутніх соціальних педагогів до вирішення різноманітних організаторських завдань.

Професійна спрямованість розвитку процесу включення студентів ВНЗ в діяльність із самоврядування, крім того, обумовлена актуалізацією в підготовці сучасного соціального педагога до «гуманістичної парадигми», що виражається в гуманізації педагогічної освіти, яка передусім, передбачає суб'єктний розвиток і творчий саморозвиток особистості, готової до активного впровадження на професійному рівні новітніх соціально-педагогічних технологій та інших інновацій в усіх сферах своєї діяльності [6, с. 89]. Це виступає додатковим аргументом включення майбутніх педагогів в діяльність із самоврядування, що дозволяє створити максимум можливостей для творчого самовизначення особистості.

Метою статті є уточнення концептуальних основ студентського самоврядування, у тому числі в умовах педагогічного ВНЗ. У зв'язку з цим необхідно вирішити такі завдання: визначити сутність самого поняття «студентське самоврядування»; розкрити цільові установки його розвитку в умовах ВНЗ; виділити його найбільш важливі принципи; позначити особливості і статусне положення самоврядування студентів у системі виховання особистості майбутнього соціального педагога; розібратися в підходах до розвитку студентського самоврядування як цілісного процесу, і розглянути форми його здійснення з позицій сучасних вимог щодо підготовки соціально активного фахівця.

Виклад основного матеріалу. Це положення знайшло своє віддзеркалення у визначенні Н. Шафігуліної, у якому студентське самоврядування розглядається як спосіб організації цілеспрямованого життя студентів, що має вираз у підтримці, стимулюванні, залученні їх до діяльності паралельного управління, що і приводить до